„Dat u niemand verleide met ijdele woorden."

> Dat u niemand verleide met ijdele woorden; want om deze dingen komt de toorn Gods over de kinderen der ongehoorzaamheid. Ef. 5:6.

We doen aan het *geloof* der „geloovigen" in niets te kort; maar slaat u toch soms niet de angst om 't hart, als ge uit kerk na kerk hoort, wat zonde er al niet onder de belijders van Jezus voortwoekert?

Als een *licht* zouden Gods heiligen schijnen te midden van „een verdraaid en verkeerd geslacht", en keer op keer is het, of het natuurlicht der wereld hún licht overschijnt.

Neem de werkelijkheid, en wat vindt ge dan? Geen openlijke uitspatting, niet wat de wereld noemt: *uitgaan*, maar een stil, huislijk leven, en voorts zekere preciesiteit op het stuk van den Sabbath, een middelmatige offervaardigheid voor Kerkelijke en Christelijke doeleinden, en ten slotte Kerkelijken zin en lust in het Christelijk Vereenigingsleven.

Maar dwars door dit prijslijke strijken heelal ongestraft de gewone zonden heen van humeur en bitsheid, van afgunst en kwaadsprekerij, van naijver en trots, van kleine leugentjens en valschen schijn, van traagheid en gemakzucht.

Hoog zedelijk karakter, nobele zielsverheffing, machtige zelfbeheersching, koninklijke vergevingsgezindheid, bloeiende liefde, hemelsche toewijding, warme ootferming, hartelijke trouw, kloeke moed, gulle, oprechte zin om te vergeven en te verzoenen, o, ze zijn er, God zij dank nog; maar wie zal zeggen, dat ze het gemeengoed der Christenen zijn en in Christus' Kerk den gewonen levensstandaard vormen?

't Hooger licht fonkelt nog, maar kunt ge ook zeggen, dat het nog naar alle zijden door het kerkraam schijnt, straalt en glanst?

En nu komt hier dit bittere bij, dat gedurig uitkomt, hoe er bovendien nog op allerlei manier *grove* inwonende zonde woelt.

De H. Apostel zegt zoo met nadruk: *Zijt dan navolgers Gods als geliefde kinderen, en wandelt in de liefde*; en zie nu eens wat *liefdeloosheid* gedurig aan het licht komt.

Dan gaat de heilige Apostel aldus voort: „*Maar hoererij en alle onreinigheid, of geldzucht* laat ook onder u niet genoemd worden, gelijk het den heiligen betaamt", — en vraag nu eens, hoeveel *onreinigheid* en hoeveel *onheilige geldzucht* nog telkens in het verborgene blijkt voort te woekeren.

En de heilige Apostel eindigt met te zeggen: Er zal onder u niet zijn noch *oneerbaarheid*, noch *zot geklap*, noch *gekkernij*, welke niet betamen, maar veel meer dankzegging; — en be luister nu de gesprekken eens.

Of is het niet zoo dat zelfs tegen dronkenschap nog telkens bestraffend moet worden opgetreden; dat zelfs kerkelijk nog gedurig allerlei onzedelijke gedraging moet getuchtigd worden, en dat zelfs kinderen op heimelijke zonden worden betrapt?

De weegschaal in het heiligdom weegt zoo nauw, en hoe ziet ge haar niet telkens doorzwikken; en doorzwikken zonder dat er een algemeene verontwaardiging van een hoog zedelijken ernst tegen ingaat.

En als ge dan desniettemin de belijders des Heeren als de gerusten in Sion ziet verkeeren, die vastgaan op hun eigen zaligheid, is er dan geen oorzaak, om gedurig, om met klem en kracht, om met doordringenden ernst aan dat oude apostolische woord te herinneren, dat er vlak op volgt: Dit weet gij, *dat geen hoereerder, of onreine, of geldzuchtige, erfenis heeft in het Koninkrijk van Christus en van God.*

En als er dan zijn, die hier tegen in praten, dan snijdt de heilige Apostel alle tegenspraak af door aldus te besluiten: *Laat toch niemand u verleiden met ijdele woorden*, want om deze dingen komt de toorn Gods over de kinderen der ongehoorzaamheid.

Wat zijn die *ijdele woorden*, waarmeê we dan onszelven en anderen pogen te misleiden?

o, Ge kent ze wel.

Of belijden we niet „de volharding der heiligen"? En zegt die „volharding der heiligen" u niet dat een kind van God diep, zeer diep vallen kan, zonder dat de almacht van Gods reddende genade daarom wordt te niet gedaan?

Wijst men er ons niet op, en prediken we het ons zelven niet aan, dat zelfs een Paulus betuigde, dat als hij het goede wil, het kwade hem bijligt, en dat als hij dan valt, niet hij het doet, maar de zonde die in hem woont?

Beroept de ontruste conscientie, te midden van zulk een zondig leven, zich niet telkens op de zonde van een David en op de zonde van een Petrus, om, vergeleken bij wat zij misdeden, ons kwaad in verschoonlijk licht te plaatsen?

Van Antinomianen spreken we nu nog niet eens. Het opzettelijk zondigen opdat de genade meerder worde, is het zondegif dat bij de secte voortsluipt; in de kerk van Christus is dat hooge uitzondering. Maar wat geen hooge uitzondering vormt, dat is het zich wiegelen op de *ijdele woorden*, als men de hoogste betooning van Gods ontferming en lankmoedigheid misbruikt, als een oorkussen waarop de onreinheid en de geldzucht inslaapt.

Er is geen hoogere Goddelijke ontferming, dan het schier boven-Goddelijke erbarmen, waarmeê Hij zijn Heiligen Geest aan een David hergeeft, en, hoe Satan Petrus ook zift, toch door genade teweegbrengt dat zijn geloof niet ophoudt.

Zeker, de volharding der heiligen is de hoogste glorie van onze belijdenis, de hoogste triomf van de almacht van Gods vrijmachtige genade.

Maar de zonde gaat dan ook zoo diep, dat ze niet dieper gaan kan, als we het toestaan en het wel zoo willen, dat Satan deze heilige belijdenis misbruikt, en ze ons als een slaapdrank der zonde influistert.

Dan zijn die heilige woorden niets, niets dan *ijdele* woorden geworden, woorden die u zoo bitterlijk *misleiden*, en ijdele woorden, die ge eens zoo bitterlijk beweenen zult, als ge u afgesneden ziet van alle erfenis van het koninkrijk van Christus en van God.

Een leven in zonde, vergeet het niet, is zoo heel iets anders, dan één enkel maal in diepe zonde vallen.

Wie als kind van God doorgaands op den heiligen weg wandelde, en dan één enkel maal schandelijk struikelt en diep valt, dien grijpt terstond daarop het angstigt berouw aan; die vlucht voor zijn zonde als voor een wild dier dat hem besprongen had; die weent zijn ziele moe in tranen van weedom des harten; en die verstaat het nauwelijks, hoe zijn God hem toch weer in erbarming aanneemt.

Maar een leven in zonde is niet een vallen, maar een *wandelen* op den onheiligen weg. Niet juist zoo schrikkelijk zondigen als David. o, Neen, dikwijls en aldoor zich schuldig maken aan zonden van lang niet zoo erg karakter, maar waarvan men toch zeer wel weet, dat ze diep onrein, duivelsch trots, of sluwe gedienstigheden van Mammon zijn. En daar *leeft* men dan in, en onderwijl gaat het bidden door; en men *weent* aan zulke zonde, en men blijft zijn Bijbel lezen; en men gaat voort en verder in die zelfde zonde, en gaat op naar Gods huis.

En zoo verstrikt ons de zondige gewoonte, dat de conscientie al flauwer reageert. En dan zou men het niet meer doen, maar doet het toch weer. Een al afnemend berouw. Een inslapend schuldbesef. Onze God is toch een vergevend God. En zoo werkt men zich in in een voorstelling, alsof zóó voortleven in die zonde van onreinheid, of van trots, of van geldzucht, in een kind van God niet meer stuitend was, en alsof de ingang in eeuwige zaligheid toch nog open bleef.

En dát zelf bedrog nu van het arglistig hart ontmaskert Paulus met dit ééne korte en snijdende woord: „Dit weet gij, dat geen onreine of geldzuchtige erfenis heeft in het Koninkrijk van God." En al wat ge daartegen mompelt, zijn niets dan ijdele woorden, waarmede ge uw ziel misleidt.

Dat harde zeggen, dat wie zijn zonde aanhoudt, *geen* erfenis heeft in het Koninkrijk van God, dat is de dam, dien de Heilige Schrift opwerpt tegen het tergend misbruik, dat Satan ons leert maken van het hoogste stuk der Goddelijke ontferminge.

Zeker, er is volharding der Heiligen. o, Gewisselijk, er is geen val van Gods kind zoo diep of er is een Goddelijke genade die den boetvaardige weer op kan richten. Dat blijft zoo. Daar gaat niets van af. Dat is de macht der genade, die gesteld wordt tegen Satans zielmoordende vondsten. Die vertroosting mag den boetvaardige nooit worden ontroofd. Zoo, en niet anders, *is* ons Evangelie.

Maar wee u, zoo ge dit toepast op een stil voortleven in uw zonde; zoo ge dit als vijgeblad misbruikt, om er uw zonde achter aan te houden; zoo ge, steunende op zoo heilige genade, in uw zonde voortvaart.

Wie op de bergen van Gods heiligheid wandelt, wandelt hoog, en kan daarom diep vallen, maar wie in lage gemeenheden dag aan dag, of nacht bij nacht, voetje voor voetje voortschuifelt, voelt zich thuis in het lage en onreine en onheilige; die heeft er zijn element in, en *zalt* er niet in, omdat hij er zijn onheilige existentie in heeft.

En nu is niet gezegd, dat ge er niet uitkomt, en dat er voor u geen genade is. Hoor maar, hoe juist tot u het roepen uitgaat: Ontwaak gij die slaapt, en sta op uit de dooden, en laat Christus over u lichten.

Maar dan moet ge uit de laagte uit, en het hooge pad van Gods heilige bergen op; dan moet ge de adder u van den arm schudden; met heilige wilskracht treden uit uw onrein, trotsch of geldzuchtig leven; en elken dag, wat zeggen we, elk uur het bidden: Vader, leid mij niet in verzoeking, maar verlos mij van den Booze.

Want dit staat vast, en dat woord onzes Gods zal bestaan: Wie in zijn zonde van onreinheid, trots of geldzucht voortleeft, die zal sterven *in zijn zonde*, en voor dien kan er geen erfenis zijn in het Koninkrijk van Christus en van God.

Let er op.

De heilige Apostel schrijft niet dat hij u dit aanzegt. Neen, hij schrijft: *Dit weet gij*, dat ge zoo nooit in Gods zaligen hemel komt.

En leg nu uw oor maar aan uw conscientie te luisteren. Ook dan hoort ge datzelfde roepen: Breek óf met uw zonde, of God breekt met u.

Amsterdam, 15 Februari 1901.

Beroep op de broederlijke liefde.

Er zijn weinig dingen, die ons de laatste weken zoo somber stemden, als de publieke afwijzing van ons vermaan tot opscherping der broederlijke liefde.

Hieraan deed in *De Bazuin* van 1 Februari j.l. ook Ds. W. Diemer mede.

Hij ontzag zich dan ook niet, in zijn opstel: *Sarcasme*, o. m. dit te schrijven:

> Welnu, is dat het geval, dan behoort *de Vereeniging* met ontblooten hoofde te komen bij de Kerk en te verklaren: „Reeds veel te lang o Kerk! hebben wij uwe rechten veronachtzaamd, maar vanaf dit oogenblik leggen wij ons mandaat voor de opleiding van predikanten neder aan uwe voeten en wij zullen voortgaan de wetenschap te dienen."

Nu versta men ons wel. Zoo min aan Ds. Diemer, als aan iemand ontzeggen wij het recht, om de stelling te verdedigen, dat *alleen* de seminaristische opleiding geoorloofd is, en dat *alleen* van de institutaire kerk de theologie kan uitgaan, zoodat wie ook, die zich vermeet, buiten last en opdracht der institutaire kerk, theologie te beoefenen en te onderwijzen, misdoet.

Maar wat we wel betwisten, is dat men, zoo lang nog de wet der broederlijke liefde geldt, hen die anders oordeelen, tergen en hoonen mag. En dit nu geschiedt, als men publiek aan zijn broeders toeroept: Gij moest „*met ontblooten hoofde*" schuld komen belijden. Uit zulk een taal spreekt hoogheid en laatdunkendheid, die de liefde uitsluit.

Toch verstaan we wel, waarom men tegen ons „vermaan tot opscherping van de liefde" bedenking had.

Men zag het aan voor de poging van iemand, die zich zwak gevoelde in de redeneering, om nu door een beroep op de liefde zijn zwakheid te dekken. En zoo verstaan, zou er een bijsmaakje aan zijn geweest.

Tegenover zulk vermoeden kunnen wij dan ook alleen ons getuigenis stellen.

Het getuigenis vooreerst, dat wij in ons principieel kiezen voor de universitaire opleiding, als de meest verkieslijke, nog altoos even vast staan als altijd; en dat ons vooralsnog niet ingaan op dit geding, uitsluitend zijn oorzaak daarin vindt, dat wij het voor den vrede der kerken niet zonder bedenking achten, indien zulk een publiek debat niet door broederlijke samenspreking voorbereid is.

En in verband hiermede stellen we in de tweede plaats het getuigenis, dat o. i. opscherping der broederlijke liefde juist dan het meest noodig is, als welk distinct ook, de broederen dreigt te verdeelen.

Vermaan om de broederlijke liefde niet te vergeten, is ons geboden in Gods Woord.

In niets sluit zij grondige, principieele bespreking van confessioneele en kerkelijke vraagstukken uit.

Uit die bespreking komt dan ook het kwaad niet.

Maar, onder die bespreking, blijft ons menschelijk hart niet zelden geneigd, om in onze bespreking te mengen wat er niet bij hoort, en zoo gif in ons woord te druppelen.

En als men nu weet uit de historie, wat kwaad dat aan de kerken gebrouwen heeft, en uit een levenservaring van straks veertig jaren weet, hoe het bijna strijk en zet is, dat de broederlijke liefde hierbij schade lijdt; alsook dat, brandt eenmaal het vuur, er geen blusschen meer aan is; dan blijven wij het *aller* plicht achten, van meet af op den eisch der broederlijke liefde te wijzen; en is het reeds een veeg teeken, zoo sommiger gemoed, in plaats van hier bij te vallen, er, gelijk Ds. Diemer, zelfs niet zonder bitterheid tegen reageert.

„Wij weten dat wij overgegaan zijn uit den dood in het leven, *dewijl wij de broeders liefhebben;* die zijn broeder niet lief heeft, *blijft in den dood.*" (1 Joh. 3:14).

Pluriformiteit.

De heer Th. F. Bensdorp, R. K. priester, heeft in de *Katholiek*, deel 119, op blz. 205—253, een critiek geplaatst van hetgeen bij onderscheidene gelegenheden door de *Heraut* gezegd was over de eenheid en de pluriformiteit der institutaire kerk.

De nobele vorm en ernstige toon van deze polemiek kan niet genoeg gewaardeerd worden. In dat opzicht kan ze dienen als model. En in dat opzicht zou het ons dan ook een voorrecht zijn, indien we ruimte en tijd konden vinden, om haar op den voet te volgen, en overtuiging tegenover overtuiging, betoog tegenover betoog te plaatsen.

Voor een deel zullen we dat ter gelegener tijd dan ook stellig doen, al zal het wellicht niet in den vorm van anticritiek zijn. Het geldt hier een grondovertuiging, en ook wij mogen nimmer aflaten, om de gronden dezer overtuiging telkens opnieuw te toetsen, en de gapingen die er nog in ons betoog zijn, aan te vullen; iets waarbij ook deze polemiek ons meer dan één plek zal kunnen aan de hand doen, waarbij nadere voorziening noodig is.

Voor het oogenblik echter moeten we er ons toe bepalen, één doorloopend misverstand weg te nemen.

Gedurig toch komt de geachte schrijver er op terug, dat twee dingen, die als tegenstrijdig tegenover elkander staan, niet tegelijk waar kunnen zijn, en wij althans ontvingen den indruk alsof hij in den waan verkeerde, dát wij daar anders over dachten.

Toch is dit niet zoo.

Indien, om een door hem zelf gekozen voorbeeld te kiezen, de ééne kerk leert, dat een element van het Avondmaal, door transubstantiatie, de Christus wordt; een tweede dat *in, sub et cum* brood en wijn de Christus tegenwoordig is; en een derde, dat onder het gebruik van brood en wijn, de ziel *in coelum subvecta* met het lichaam en bloed des Heeren gevoed wordt; dan sluiten deze drie voorstellingen elkander uit; en kan wie het ééne belijdt, niet anders verklaren, dan dat de beide andere voorstellingen met de waarheid in strijd zijn.

Maar dit is heel iets anders dan hetgeen door ons onder de pluriformiteit verstaan wordt. Wij bedoelen daarmede, om bij hetzelfde punt te blijven, dat in dit Sacrament de mystieke gemeenschap met den Christus wordt genoten, doch dat de wijze waarop die gemeenschap tot stand komt, niet door ons in adaequaten vorm kan worden uitgedrukt. Dat ook hier het finitum infiniti non capax doorgaat. Toch beproeft men de mystieke realiteit, die hier in schuilt en genoten wordt, zoo na mogelijk uit te drukken. Daarbij nu drukt de één meer op deze, de ander meer op die zijde. Dit hangt saam met den onderscheiden aanleg en bewustzijnsvorm. Die onderscheiden wijze van het mystieke te bevatten, zette zich dan eenzijdig vast. En zoo geraakten ten slotte drie of meer vormen van belijdenis tegenover elkander, die in die gepraeciseerde uitdrukking niet samen waar kunnen zijn. Maar dit neemt niet weg, dat ze allen saam eenzelfde mystieke realiteit pogen te grijpen en te begrijpen, die nooit in menschelijke taal door eene aan het mystieke geheel adaequate omschrijving zal kunnen worden uitgedrukt.

Twee opmerkingen.

In *Hollands Kerkblad* neemt de redacteur een stuk uit *de Bazuin* over, waarin o. m. beweerd wordt, dat Dr. A. Kuyper Jr., in zijn dissertatie over Maccovius, „*de dorre scolasticistische richting*" zou hebben aangeprezen.

Zonder hierop in te gaan spreekt de redacteur toch, naar aanleiding van dit opstel, als zijn meening uit dat Maccovius als man hem weinig aantrekt.

Hij zegt ervan:

> Wat Maccovius aangaat, — de man trekt ons allerminst aan. De vreeze Gods, de godzaligheid, is ons verlangen, — de geleerdheid slechts middel. Maar Voetius, die niet minder scholastiek was, hebben wij innig lief.

Dat zijn wij met den geachten redacteur eens: à Lasco was ook een Pool, maar in heel zijn optreden toch veel sympathieker figuur. Vooral in „de scholen der profeten," gelijk onze vaderen het noemden, siert Godzalige wandel.

Toch meenen we nog iets verder te moeten gaan, en ook de leermethode van Maccovius niet onvoorwaardelijk te mogen aanbevelen. Reeds in onze opstellen over het Intellectualisme bestreden we alle schematiek, die zich te ver van het leven verwijdert. En we beamen dan ten deze ook geheel het oordeel door Dr. A. Kuyper Jr. in zijn vierde stelling over Maccovius geveld, en die aldus luidde:

Maccovius is, bij zijn te waardeeren opkomen voor het betrekkelijk recht der Scolastische methode van bewijsvoering op Theologisch gebied, zelf meer dan eens teruggevallen in dezelfde fout, die door de Reformatie terecht in de Middeleeuwsche Scolastici werd veroordeeld.

In hoeverre in deze stelling een aanprijzen van „*het dorre Scolasticisme*" ligt, sta ter beoordeeling van den onpartijdigen lezer.

Wij voor ons zouden de stelling nog wel in dien zin verscherpt hebben willen zien, dat geheel met het woord *Scholastick* gebroken ware; iets wat er allicht toe geleid had, om in de dissertatie zelve enkele te enthousiaste uitdrukkingen te besnoeien. Hoe objectiever en wetenschappelijker studie blijft, des te beter. Een dissertatie is geen heldendicht in proza. Toch is in een eerste studie veel vergeeflijk. En er zijn ouderen en wijzeren, die zonder het te merken door de bekoring van het Epische verstrikt zijn.

Toch versta men dit niet zoo, alsof wij de dialectisch-systematische methode bij de behandeling der Dogmatiek tegenover de *dusgenaamd* „Bijbelsche" in het ongelijk zouden stellen. Het tegendeel is waar. En in zooverre Maccovius met bewustheid en beslistheid voor de eerste methode partij koos, staan in beginsel *alle* leeraars in de Dogmatiek thans aan zijn zijde. Het kwaad van het Intellectualisme komt dan ook niet uit die methode, maar uit haar eenzijdige overdrijving, en die keurde ook Dr. A. Kuyper Jr. niet goed, maar af in zijn *stellingen*, d. i. in zijn *conclusiën*, die uiteraard bij de beoordeeling het meeste gewicht in de schaal leggen. En voorts schuilt het kwaad niet daarin, dat men de Dogmatiek *wetenschappelijk* behandelt, maar dat men, *college* en *predicatie* verwarrend, college geeft van den kansel.

Om slechts één voorbeeld te noemen, *in scola*, op wetenschappelijk gebied, is het plicht om de betrekkelijke beteekenis van het Supralapsarianisme te waardeeren; maar in de predicatie kan niet anders dan de Infralapsarische voorstelling uitgangspunt zijn, gelijk Gomarus te Dordrecht dan ook zijn naam daaronder plaatste, en elke redelijk Supralapsarier hierin Gomarus' voorbeeld volgen zal.

Onze tweede opmerking betreft, wat het *Holl.-Kerkblad* op het bovenstaande volgen laat:

> En wat de Dogmatiek aan de Vrije Universiteit aangaat — waar ook wij van de gedrukte aanteekeningen der colleges van Prof. Kuyper kennis mogen nemen, zij hier met innigen dank door schrijver dezes beleden, dat die studies hem veelszins tot grooten geestelijken zegen zijn. De adem van het leven komt hem daarin tegen en al dieper wordt zijn ziel gebogen in de aanbidding en verheerlijking van zijnen God. Daarin recht te staan, vernederende het schepsel, maar het zegenende in de verheerlijking Gods, dat is als Dienaar des Woords zijn vurig begeeren. En daartoe is hem de Dogmatiek van Prof. Kuyper mede een gezegend middel in de hand des Heeren. Tot dit persoonlijk getuigenis gevoelt hij zich daarom ook nu verplicht en gedrongen.

Voor dit broederlijk woord zijn we erkentelijk, al weet elk *Heraut*-lezer ook zonder dat sinds jaren, dat „het dorre scolasticisme" een geest ademt, die tegenover den geest die ons bezielt, staat als vuur tegenover water.

Wat intusschen deze *Dictaten* aangaat, zoo zij hier opgemerkt, dat deze *niet* in den handel zijn, alzoo geen onderwerp van publieke bespreking kunnen vormen, en geheel buiten de verantwoordelijkheid liggen van den hoogleeraar. Reeds het zeer aanmerkelijk verschil tusschen de waarde van het ééne en van het andere dictaat, toont genoegzaam, dat de ééne student zooveel nauwkeuriger en juister opteekende dan de andere, en niet alleen opteekende, maar ook begreep en uitwerkte. Bedoelde dictaten zijn „studentenwerk", en uiteraard slechts een gebrekkig hulpmiddel.

Aansluiting aan het resultaat van het verleden.

II. *(Slot.)*

Hiervan hopen we nu tenminste voor goed af te zijn.

Doch nu werpt Dr. De Geer het over een heel anderen boeg, en zegt dat ge hiermede in strijd handelt, zoo ge een kring van wetenschappelijke onderzoekers bindt aan een grondslag, die historisch gevonden is.

Gelieve onze geachte opponent nu toch in te zien, dat dit *een geheel andere quaestie is.*

Vooreerst *wordt* aan de Vrije Universiteit — en op haar doelt Dr. De Geer kennelijk — niemand gebonden, maar ieder hoogleeraar die er bij optrad, *bond zichzelf.* Dat de Gereformeerde beginselen de ware zijn, stond voor hem vast. Hij deed alzoo ook aan zichzelven geen geweld aan. En waartoe *verbond* hij zich nu? Om nooit tot de overtuiging te komen, dat hij zich vergist had, en nooit tot de conclusie te komen, dat b. v. de Kantiaansche beginselen de juiste zijn? Niets hiervan. Dat ware ongerijmd geweest. Neen, hij verbond zich uitsluitend, om, zoo hij tot de conclusie kwam, dat de Gereformeerde beginselen *niet* de juiste zijn, zijn taak als geëindigd te beschouwen, niet als wetenschappelijk man, maar als docent aan die bepaalde inrichting voor Hooger Onderwijs.

Ten tweede, de wensch om aan eene inrichting van Hooger Onderwijs het onderwijs in éénzelfden geest te doen geven, is een *paedagogische.* Strijd tusschen de faculteiten, en strijd in de faculteiten over de beginselen, verwart den geest van kweekelingen, die nog niet gereed zijn, maar pas beginnen, en alzoo buiten staat zijn om te oordeelen, zoodat de beslissing dan meest niet gegeven wordt door de *gronden*, waarop de drie, vier overtuigingen rusten, maar door het spreektalent, waarover de één beter dan de ander beschikt. Toen, te Leiden, Scholten een on-ethisch determinisme inprentte, en Kist hiertegen het ethische element verdedigde, ging alles met Scholten meê, omdat Scholten zoo aangrijpend en zoo pakkend sprak. Na Scholten's dood keerden de meesten zijner vroegere kweekelingen zich tegen hem, omdat er toen weer een nieuw stelsel opkwam.

Ten derde, zulk een Universiteit teert niet op door belasting afgedwongen geld, maar op *gaven*. Gaven nu worden door liefde gewekt. Is er nu, gelijk ten onzent, nog een breede kring, die leeft uit datzelfde Calvinistische beginsel, dat eens ons land groot maakte, en waar onze glorie uit opkwam, maar tegelijk ziet hoe aan de bestaande Universiteiten de hoogleeraren in alle faculteiten dit beginsel verzaken en bestrijden; en daarom zoo van harte begeert, dat ook dat vroegere levensbeginsel weer wetenschappelijk toegelicht, bepleit en verder ontwikkeld worde; en men heeft daarvoor geld over, en sticht daarvoor een Universiteit, — wat is dan natuurlijker, dan dat men op die Universiteit het onderwijs alleen wenscht gegeven te zien door hen, die vooraf eigener beweging verklaren, dat dit levensbeginsel ook het hunne is.

En ten vierde, juist daarom is het dan ook eisch, dat zulk een Universiteit niet de gronden voor de waarheid van de op dat beginsel gegronde levensbeschouwing onaangeroerd late, maar dat ze zich veeleer beijvere die gronden aan te wijzen en te bepleiten.

Zoo blijkt dus, dat de nadere bepaling voor zulk een Universiteit beheerscht wordt door geheel andere gegevens, die wel zeer zeker met het wezen der wetenschap in verband staan, maar die niet de quaestie raken van de verhouding, waarin op een gegeven tijdstip een onderzoeker tegenover den schat van het verleden staat. De paedagogische eisch; de samenhang tusschen de wetenschap en het motief van de liefde voor de wetenschap bij breeder kring, enz. houden wel verband met het karakter der wetenschap, maar zijn van andere orde dan de quaestie die ons bezig hield. En met het oog op de Vrije Universiteit is het genoeg, zoo maar blijkt, dat het door haar ingenomen standpunt het diepstgaand onderzoek niet uitsluit, maar juist *wil* en *eischt*.

Wat de quaestie die ons bezig houdt aangaat, levert Dr. De Geer dan ook opnieuw in deze artikelen het bewijs, dat metterdaad het verschil, dat tusschen hem en ons bestaat, voortvloeit uit zijn opvatting van de wetenschap, een opvatting die we niet mogen aanvaarden.

Dat treedt in helder daglicht door wat de geachte schrijver opmerkt over ons zeggen, dat de man van wetenschap bouwt aan een architectonisch geheel, en dat dus, voor wat hem aangaat, moet doen in eenheid van stijl.

Daarvan toch zegt Dr. De Geer dit:

> Heel dat beeld van de architectuur verwerpen wij in dien vorm.
>
> De man van wetenschap bouwt niet op, maar onthult.
>
> Welken „stijl" het gebouw zijner kennis zal vertoonen, hangt niet van hem af, maar van wat hij vindt.
>
> De wetenschap is geen sport of andere liefhebberij, waarbij men tevoren afspraak maakt over den stijl.
>
> Daar is maar één stijl, waarin men wetenschap kan beoefenen. Dat is gothische stijl, opwaarts strevend, de waarheid tegemoet.
>
> Er is ten slotte maar één gebouw van wetenschap, en dááraan te helpen arbeiden, moet althans het streven en het ideaal blijven, hoe dikwijls wij ook zullen mistasten.

De kennelijke verwarring, die hier in het gebruik der beelden schuilt, laten we voor wat ze is.

Eerst wordt gezegd, dat de wetenschap *niet* bouwt. Dan komt er toch weer een „gebouw van onze kennis", zoodat de wetenschap weer wel bouwt. Stijl wordt opgevat als iets dat bij sport te pas komt, en waarover men afspraak maakt. Er mag dus *geen* stijl zijn en dan moet het toch weer zijn de Gotische stijl, en die Gotische stijl wordt dan weer niet als stijl uit één beginsel genomen, maar symbolisch gedacht als het opwaarts streven.

Toch komt al spoedig uit, wat hiermede bedoeld wordt. De wetenschap moet niet syatematiseeren.

De schrijver zegt het vlak vooraf:

> Het doel van de wetenschap is niet een zoo mooi en zoo sluitend mogelijk systeem samen te stellen, maar de waarheid te ontdekken. Zij is daarom ook niet te vergelijken met architectonischen arbeid aan huizen, maar eer met opgravingen in een ondergegane stad. Wat er voor den dag komt, zal vaak weinig harmonisch ineensluiten, zelfs menigmaal met elkaar vloeken (al neemt dit natuurlijk niet weg, dat het *geheel* ongetwijfeld een heerlijke harmonie is, die wij juist door het „ten deele kennen" nog niet onderscheiden).

Wat de geachte schrijver wil, is *graven* en *onthullen*. Dit nu riekt naar de materialistische opvatting der wetenschap, die weinig anders dan empirisch wil zijn, de stukken naast elkaar laat liggen, en niet doordringt tot de eenheid en samenstelling der deelen. En hierin nu is de invloed der moderne opvatting van de wetenschap op den geachten schrijver, gelijk we van meet af vermoed hebben, terstond herkenbaar.